የሰ.መ.ቁ 63627

ሐምሌ 14 ቀን 2003 ዓ.ም

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- ሼህ አሽራቅ ሰይድ - ጠበቃ ዝኑር አብዱልወሀብ ቀረቡ፡፡

ተጠሪ፡- የቡታጅራ ከተማ ቀበሌ 02 አስተዳደር - አበበ ነጋሽ ቀረቡ፡፡

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦች ክልል የጉራጌ ዞን የቡታጅራ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤትና የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት ስላመለከቱ ነው፡፡ ክርክሩ በመጀመሪያ የታየው ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው፡፡ የክርክሩ መነሻ የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ፕራይቬታይዜሽንና የመንግስት ልማት ድርጅት ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ የቡታጅራ አካባቢ ከፍተኛ ፍ/ቤት ውሣኔውን እንዲያስፈፅምለት የሰጠው ውክልና ነው፡፡ ኤጀንሲው ሕዳር 17 ቀን 2002 ዓ.ም በተፃፈና ቁጥር 05/1506/88/8402/2002 በሆነ ደብዳቤ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 371 እና ተከታይ ድንጋጌዎች አማካኝነት እንዲፈፀም ስለመጠየቅ የሚል ርዕስ ያለውና በይዘቱም በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት በጉራጌ ዞን ቡታጅራ ከተማ ልዩ ከፍተኛ ቀበሌ 02 ክልል ውስጥ የሚገኝ ቁጥሩ 112 የሆነ መኖሪያ ቤት ከሼህ አሽራቅ ሰይድ ከአዋጅ ውጭ የተወሰደባቸው በመሆኑ እንዲመለስላቸው መስከረም 7 ቀን 2002 ዓ.ም በቁጥር 05/1506/339/2000 የተሰጠውን ውሣኔ ለሚመለከታቸው አካላት አሳውቀናል፡፡ ሆኖም በኤጀንሲው ውሣኔ መሠረት ያልተፈፀመላቸው መሆኑን ባለጉዳዩ ካቀረቡት ማመልከቻ ስለተረዳን በአዋጅ ቁጥር 146/9/ እና አዋጅ ቁጥር 110/87 መሠረት ውሣኔያችንን ፍ/ቤቱ እንዲያስፈፅምልን የሚል መሆኑን የሥር ፍ/ቤቱ በውሣኔው አስፍሮታል፡፡ ከዚህ ደብዳቤ ጋር ኤጀንሲው ቤቱ እንዲመለስ የሰጠውን የውሣኔ ግልባጭ እንደላከ ከገለፀ በኋላ ተጠሪ በመቃወሙ ኤጀንሲው በቡታጅራ አካባቢ ፍ/ቤት ውሣኔውን እንዲያስፈፅምለት የሰጠው ውክልና ተገቢ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ለጉዳዩ አግባብነት አላቸው የሚላቸውን የሕግ ድንጋጌዎች ከዘረዘሩና ከተረጐሙ በኋላ የኤጀንሲውን ውሣኔ የማስፈፀም ሥልጣን ያለው የሚኒስቴሮች ምክር ቤትና ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንጂ ፍርድ ቤት የኤጀንሲውን ውሣኔ የማስፈፀም ሥልጣን የለውም በማለት ውሣኔ ሰጥቷል፡፡ የቡታጅራ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሣኔ

የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ እንዲያይላቸው አመልካች አመልክተው ይግባኛቸው ተቀባይነት አላገኘም፡፡ አመልካች ለክልሉ ሰበር ችሎት ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ውድቅ ተደርጓል፡፡

አመልካች የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ፕራይቬታይዜሽንና የመንግስት ልማት ድርጅት ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ በፍትሐብሔር ሥነሥርዓት ሕግ ቁጥር 371 በሰጣቸው ውክልና መሠረት የከፍተኛው ፍርድ ቤት ተጠሪ በውሣኔው መሠረት የማይፈፀምበትን ምክንያት በመጠየቅ ውሣኔውን ማስፈፀም ወይም ሌላ ተገቢ ነው የሚለውን የአፈፃፀም ትዕዛዝ መስጠት ሲገባው በአዋጅ ቁጥር 146/9 እና በአዋጅ ቁጥር 110/87 ድንጋጌዎች የተዛባ ትርጉም በመስጠት ሥልጣኑ የጠቅላይ ሚኒስትሩ እንጂ የፍርድ ቤት አይደለም በማለት የሰጠውን ትዕዛዝ የይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤትና የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት ማፅናቱ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክተዋል፡፡ ተጠሪ በበኩሉ ፍርድ ቤት ግለሰቦችን እንጂ የአስተዳደር አካላትን በአፈፃፀም የማስገደድ እና የኤጀንሲውን ውሣኔ እንዲያስፈፅም እንዲያደርግ ኤጀንሲውን መወከል አይችልም፡፡ ስለዚህ የክልሉ ፍርድ ቤቶች በጉዳዩ ላይ ሥልጣን የለንም በማለት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለውም በማለት መልስ አቅርበዋል፡፡ አመልካች የመልስ መልስ አቅርቧል፡፡

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም የኢትዮጵያ ፕራይቬታይዜሽንና የመንግስት ልማት ድርጅቶች ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ በሰጠው የአፈፃፀም ውክልና መሠረት የኤጀንሲውን ውሣኔ የማስፈፀም ሥልጣን ፍርድ ቤቱ የለውም በማለት የተሰጠው ውሣኔ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል፡፡

1. ከላይ የተያዘውን ጭብጥ ለመወሰን ከአዋጅ ውጭ የተወሰዱ ንብረቶችን አስመልክቶ የኢትዮጵያ ፕራይቬታይዜሽንና የመንግስት ልማት ድርጅቶች ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ በሕግ የተሰጠውን ሥልጣንና ኃላፊነት መሠረታዊ ባህርይ መመልከት አስፈላጊ ሆኖ አግኝተነዋል፡፡ የኤጀንሲው ሥልጣንና ኃላፊነት በተለያዩ የሕግ ማዕቀፎች የተዘረዘረ ሲሆን በያዝነው ጉዳይ አግባብነት ባለው አዋጅ ቁጥር 110/87 አንቀፅ 4/ሐ/ ከአዋጅ ውጭ የተወሰደን ንብረት ባለቤትነት በተመለከተ ከቀረቡት ጥያቄዎች መረጃዎችን እያጣራ ተገቢውን ውሣኔ እንደሚሰጥና ውሣኔውም እንዲፈፀም አስፈላጊውን እርምጃ እንደሚወስድ ይደነግጋል፡፡ ከዚህ አዋጅና የሕግ ድንጋጌ መገንዘብ እንደሚቻለው አንድ ንብረት ከአዋጅ ውጭ የተወሰደ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጉዳይ የማጣራት ማስረጃ የማሰባሰብና የመመዘን ንብረቱ ከአዋጅ ውጭ የተወሰደ ነው ብሎ ሲያምን ለባለቤቱ እንዲመለስ የመወሰን ሥልጣን በአዋጅ ቁጥር 110/87 ለኤጀንሲው የተሰጠው መሆኑን ነው፡፡ ይህ በሕግ ለኤጀንሲው የተሰጠው ሥልጣን ተራ ሕግ የማስፈፀም ሥልጣን አይደለም፡፡ ለኤንጀሲው በዚህ አዋጅ የተሰጠው ሥልጣን ይህን ልዩ ጉዳይ በማየትና በማስረጃ በማጣራት ውሣኔ የመስጠት ወይም የዳኝነት ሥልጣን ነው፡፡ በሕገ መንግስቱ አንድ ሰው በፍርድ የሚያልቅ ጉዳይ በፍ/ቤቱ ወይም በሌላ የዳኝነት ሥልጣን በሕግ ለተሰጠው አካል አቅርቦ የማስወሰን እና ፍትሕ የማግኘት መብት እንዳለው አንቀጽ 37 በግልጽ ይደነግጋል፡፡ ኤጀንሲው ከአዋጅ ውጭ የተወሰዱ ንብረቶችን በተመለከተ አከራክሮና አጣርቶ የመወሰን ሥልጣን በሕግ ተሰጥቶቷል፡፡ ስለሆነም ኤጀንሲው በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 37 ድንጋጌ አገላለፅ ከፍ/ቤት ውጭ ከአዋጅ ውጭ የተወሰዱ ንብረቶችን በተመለከተ አከራክሮ የመወሰን የዳኝነት ሥልጣን በሕግ የተሰጠው የመንግስት አካል ነው፡፡

የኢትዮጵያ ፕራይቬታይዜሽን ኤጀንሲ ከአዋጅ ውጭ የተወሰደ ንብረት ለባለቤቱ እንዲመለስ የመወሰን ብቻ ሳይሆን ውሣኔውንም ለማስፈፀም አስፈላጊውን እርምጃ የመውሰድ ሥልጣን በአዋጅ ቁጥር 110/87 አንቀፅ 74/ሐ/ ተሰጥቶታል፡፡ በፍርድ ቤት ወይም በሕግ ዳኝነት ሥልጣን በተሰጠው ሌላ አካል የተሰጠው ውሣኔ የሚፈፀመው ፍርዱን በሰጠው ፍርድ ቤት /ወይም/ በሕግ የዳኝነት ሥልጣን በተሰጠው አካል ወይም እንደ ፍርዱ እንዲያስፈፅም በታዘዘው ፍርድ ቤት እንደሆነ ከፍትሐብሔር ሥነሥርዓት ሕግ ቁጥር 371 ንዑስ አንቀፅ 1 ድንጋጌ ይዘት መንፈስና ዓላማ ለመገንዘብ ይቻላል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ማናቸውም የመንግስት ተቋም ኤጀንሲው በአዋጅ ቁጥር 110/87 የተሰጠውን ሥልጣንና ኃላፊነት ለመወጣት እንዲችል ተገቢውን ትብብር የማድረግ ግዴታ ያለበት መሆኑን በአዋጅ ቁጥር 110/87 አንቀፅ 7 በግልፅ ተደንግጓል፡፡ እንዲሁም በአዋጅ ቁጥር 146/1991 አንቀፅ 26 /2/ ፍርድ ቤቶች ከአዋጅ ውጭ የተወሰዱ ንብረቶችን ለባለቤታቸው እንዲመለሱ ኤጀንሲው የሰጠውን ውሣኔ የማስፈፀምና በንብረቱ ላይ ያለውን ባለይዞታ እንዲለቅ ለመወሰን እንደሚችሉ ነገር ግን ይዞታው ወይም ንብረቱ የእኔ ነው ወይም በህግ መሰረት የተወሰደ ነው የሚል መቃወሚያ ቢቀርብላቸው ሊያስተናግዱ እና አከራክረው ሊወስኑ እንደማይችሉ ይደነግጋል፡፡ በሌላ አነጋገር የሕገ መንግስቱ አንቀፅ 87 ድንጋጌ ይዘት መንፈስና ዓላማን በሚያሳካ መንገድ የአዋጅ ቁጥር 110/87 እና የአዋጅ ቁጥር 146/91 አንቀፅ 28 ንዑስ አንቀፅ 2 ድንጋጌዎች መተርጎምና ስራ ላይ መዋል ያለባቸው ሲሆን ፍርድን ስለማስፈፀምና ፍርድ እንዲፈፀም ውክልና ስለመስጠት ከፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 371 ጀምሮ ያሉት አግባብነት ያላቸው ድንጋጌዎች የሕገ መንግስቱ አንቀፅ 37 እና የሥነ ሥርዓት ሕጉ ከታወጁ በኋላ የወጡ ልዩ የህግ ማዕቀፎች አዋጅ ቁጥር 110/87 እና 146/91 ለማስፈፀም በሚያግዝ መልኩ መተርጎምና ሥራ ላይ መዋል ይገባቸዋል፡፡

2. ከዚህ አንፃር ስንመለከተው የኢትዮጵያ ፕራይቬታይቬሽንና የመንግስት ልማት ድርጅቶች ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ አከራካሪው ቤት አመልካች ከአዋጅ ውጪ የተወሰደባቸው መሆኑን በማጣራት ቤቱ ለአመልካች እንዲመለስ የወሰነበትን የውሳኔ ግልባጭ በማያያዝ፣ ውሳኔውን እንዲያስፈፅምለት ለቡታጅራ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ህዳር 17 ቀን 2002 በተፃፈ ደብዳቤ ውክልና ሰጥቷል፡፡ የሥር ፍርድ ቤት ተጠሪ በስህተት ነው ቤቱ የተመለሰው የሚል መቃወሚያ ማቅረቡንና የመንግስት አካላት የኤጀንሲው ውሳኔ ከደረሳቸው በኋላ አለመፈፀማቸውን መነሻ በማድረግ የኤጀንሲውን ውሳኔ የማስፈፀም ሥልጣን የለኝም ከሚል መደምደሚያ ላይ ደርሷል፡፡

በመሰረቱ ተጠሪ የኤጀንሲው ውሳኔ የተሳሳተ ነው ወይም በተሳሳተ ማስረጃ መሠረት የተሰጠ ነው ካለ የፍትሐብሔር ሥነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 6 በሚደነግገው መሠረት አቤቱታውን ውሳኔውን ለሰጠው ኤጀንሲ አቅርቦ ከሚያሳርም በስተቀር አፈፃፀሙን ለያዘው ፍርድ ቤት መቃወሚያ መቅረብ የማይችል መሆኑን ከአዋጅ ቁጥር 146/91 አንቀፅ 28(2) ድንጋጌ ለመገንዘብ ይቻላል፡፡ በሌላ በኩል መንግስት በህግ በኩል እንደ አንድ ሰው የሚቆጠር መሆኑና በክልል በዞንና በወረዳና በከተማ አስተዳዳሮችና በገጠር ቀበሌዎች ያሉ የመንግስት አካላት ከተፈጥሯዊ ባህሪያቸው ጋር የሚስማሙ መብቶች ያሏቸውን ግዴታዎች ያሉባቸው መሆኑ ከፍትሐብሔር ህግ ቁጥር 394 እና 395 ድንጋጌዎች ለመገንዘብ ችለናል፡፡ ስለሆነም የቡታጅራ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ተጠሪም ሆነ ሌላ በዞኑ የሚገኝ የመንግስት አካል በኤጀንሲው ውሳኔ መሠረት የማይፈፅመበትን ህጋዊ ምክንያት በመስማት ተገቢውን ትዕዛዝ የመስጠት ስልጣን እያለው በሕገ መንግስቱ አንቀፅ 37 የተደነገገውን ፍትህ የማግኘት መብት፣ ከአዋጅ ቁጥር 146/9/ አንቀፅ 28/2 እና ከአዋጅ ቁጥር 110/87

እንደዚሁም አግባብነት ያላቸው የስነ ሥርዓት ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ ለማስፈፀም የሚያስችል ሥልጣን እንደሌለው አድርጎ የሰጠው ትርጉምና ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው፡፡ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤትን ውሳኔ ማፅናታቸው መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ወስነናል፡፡

ው ሳ ኔ

1. የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች የጉራጌ ዞን ቡታጅራ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት፣ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት የይግባኝ ሰሚ ችሎትና የሰበር ችሎት የሰጠው ውሳኔ ተሽሯል፡፡
2. የጉራጌ ዞን የቡታጅራ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የኢትዮጵያ ፕራይቬታዜሽንና የልማት ድርጅቶች ተቆጣጣሪ ኤጀንሲን ውሳኔ የማስፈፀም የዳኝነት ሥልጣን አለው በማለት ወስነናል፡፡
3. የጉራጌ ዞን ቡታጅራ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር በማሰማት ውሳኔ እንዲሰጥበት ጉዳዩን በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 341(1) መሠረት መልሰን ልከንለታል፡፡
4. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኙ ለየራሳቸው ይቻሉ፡፡

መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ቤ/መ